

Voorwoord

THEUNIS PIERSMA

“Wat is dat toch met jullie? Waarom voelen Nederlanders zich altijd zo betrokken bij de Banc d’Arguin?” heeft Professor Abdel Wedoud Ould Cheikh me inmiddels meermalen gevraagd. Abdel Wedoud is de voorzitter van de adviescommissie voor de Banc d’Arguin en een uitermate vriendelijke en erudiete Mauretaanse wetenschapper. Hij gaf lange tijd leiding aan wetenschappelijke instituties in de Mauretaanse hoofdstad Nouakchott en is nu hoogleraar antropologie aan de Universiteit van Metz in Noord-Frankrijk. Zich verdienend in de geschiedenis van de noordelijke kuststreek van Mauretanië stuitte hij op Jan de Both, de laatste Nederlandse gouverneur van het handelsfort op Île d’Arguin (1712-1722). De Both had nogal wat op zijn kerfstok, maar hij had ook een buitengewoon brede belangstelling. Als een van de weinigen beschreef hij de gebruiken en gewoonten van de bevolking van dit deel van de Sahara; inmiddels zijn deze beschrijvingen van groot historisch belang. Voor Abdel Wedoud lijkt het dus alsof Nederlanders van oudsher iets met de Banc d’Arguin hebben. Dat neem ik met een korrel zout. Ik denk dat het vooral de recente Nederlandse traditie van waddenonderzoek is die ons steeds weer doet terugkeren naar Ewijk (nu: Iwik), het enige dorpje op de Banc d’Arguin zonder Berber-naam.

In 1980, toen we voor het eerst de Banc d’Arguin exploreerden, was meteen duidelijk dat je daar als wadvogelaar prima uit de voeten kunt. Zelf was ik nog een echte beginneling. Met niet meer dan twee jaar weekendervaring met het doen van wadvogeltellingen, het nemen van bodemonsters en het observeren van foeragerende wadvogels voelde ik me zelfverzekerder dan de in Mauretanië wonende Franse biologen. Die moesten na twee weken veldwerk toch echt terug naar de grote stad om bij te komen van het werken in zo’n onvoorspelbaar getijsysteem. Onbewust vloede onze zelfverzekering waarschijnlijk voort uit de onderzoekstraditie die we vertegenwoordigden, met voorgangers en leermeesters zoals Jan Verweij en Leo Zwarts. Wij wisten gewoon meer van het wad, voelden ons er beter thuis, en hadden beter geleerd om onze schaarse waarnemingstijd productief te maken dan biologen die deze achtergrond misten.

De inhoud van dit speciale ‘zoute’ nummer van *Limosa* bevestigt andermaal dat wij in Nederland in een krachtige traditie staan van onderzoek aan wadvogels. Wat betreft het doen van waarnemingen op en in het wad gaat deze traditie terug naar de vijftiger jaren, wat betreft gebiedsdekkende vogeltellingen naar de zestiger jaren, en wat betreft het ringen en meten van wadvogels naar de vroege zeventiger jaren van de vorige eeuw. We hebben nu een nauwkeurig beeld van de aantallen en de verspreiding van wadvogels door het jaar heen, en

kennen in steeds groter detail de verspreiding van hun voedsel over de wadplaten. We hebben ook een vrij goed beeld van de manier waarop de Waddenzee een “*kruispunt van vogeltrekwegen*” is, zoals Gerard Boere dat voor het eerst benoemde in 1974.

De bijdragen in dit nummer van *Limosa* beschrijven het wel en wee van allerlei wadvogels. Het ‘wel’ van Lepelaars, Kleine Zilverreigers en Slechtvalken, het ‘wee’ van Visdieven, Regenwulpen, Scholeksters en Kanoeten. Zo langzamerhand kunnen we ook wat zeggen over de oorzaken van veel van deze aantalsveranderingen. Dat de aantallen Lepelaars, Kleine Zilverreigers en Slechtvalken stegen heeft wellicht meer te maken met veranderingen buiten dan verbeteringen binnen de Waddenzee. Dat Eiders, Kanoeten, Scholeksters en Visdieven in aantal daalden lijkt helaas wel toe te schrijven aan voor deze soorten negatieve ontwikkelingen in het Waddengebied: verlies aan voedsel in de vorm van schelpdieren of vis en verhoogde kans op overspoeling van nesten door zeespiegelstijging en zomerstormen. Waar in de oostelijke helft van de Nederlandse Waddenzee het bodemleven zich herstelt na verliezen door brute vormen van bodemvisserij blijft dat herstel in de westelijke helft vooralsnog achterwege.

De contrasten tussen de westelijke en de oostelijke Waddenzee helpen ons nu om groter ecologisch inzicht te verwerven. Dat kan ons helpen om verdere verliezen van biotopen en wadvogels te voorkomen of zelfs tot herstel te komen. Hopelijk kunnen we in de komende decennia de vruchten plukken van het aankomende ambitieuze Natuurherstelprogramma voor de Waddenzee. Waar we de laatste tijd de ecologische mechanismen van de Waddenzee voornamelijk moesten ontdekken door het bestuderen van aantalsafnamen kunnen we in de toekomst hopelijk lering trekken uit het herstel van rijke waddenbiotopen en toenemende wadvogelpopulaties. Daarbij moeten we het onderzoek in de zusterwaddenzee, de Banc d’Arguin, niet verwaarlozen. Hoe zal het met de bodemfauna op de Banc d’Arguin gaan als door herstel van foerageermogelijkheden in de Waddenzee de Afrosiberische Kanoeten weer in aantal gaan toenemen? Laten we het erop houden dat de Waddenzee, de wadvogels en de vogeltrekwegen die in Nederland samenkomen onze waddenonderzoekstraditie nog stevig nodig zullen hebben. Het is mooi dat *Limosa* de vlag nu even draagt: veel leesplezier en inspiratie gewenst.

Inhoudsopgave

- 100 **Aantalontwikkelingen van wadvogels in de Nederlandse Waddenzee in de periode 1990-2008: verschillen tussen Oost en West**
Bruno J. Ens, Erik A.J. van Winden, Chris A.M. van Turnhout, Marc W.J. van Roomen, Cor J. Smit & Jeroen M. Janssen
- 113 **Oost west, thuis best? Op welke schaal benutten individuele Kanoeten het Nederlandse Waddengebied**
Bernard Spaans, Maarten Brugge, Anne Dekinga, Harry Horn, Laurens van Kooten & Theunis Piersma
- 122 **Mortaliteit is het topje van een ijsberg van angst - over Slechtvalken en steltlopers in de Waddenzee**
Piet J. van den Hout
- 134 **Hoe de draagkracht van Waddenzee en Banc d'Arguin voor overwinterende steltlopers gekoppeld kunnen zijn**
Jan A. van Gils, Matthijs van der Geest, Casper Kraan, Eelke O. Folmer, Erik J. Jansen & Theunis Piersma
- 141 **Waarom overwinteren sommige Drieteenstrandlopers in de Waddenzee terwijl andere tropische stranden verkiezen?**
Jeroen Reneerkens, Kirsten Grond, Edward Koomson, Yaa Ntiamoa-Baidu & Theunis Piersma
- 149 **De lepelaarpopulatie van de Wadden: komt het einde van de groei in zicht?**
Tamar Lok, Otto Overdijk, Harry Horn & Theunis Piersma
- 158 **Kleine Zilverreigers in de Waddenzee: van Mediterrane verschijning naar Nederlandse wadvogel**
Romke Kleefstra, Harry Horn, Mardik Leopold & Otto Overdijk
- 171 **De achteruitgang van de Visdief in de Nederlandse Waddenzee: exodus of langzame teloorgang?**
Eric W.M. Stienen, Allix Brenninkmeijer & Jan van der Winden
- 187 **Stormvogeltjes op de Waddenzee: een nieuw fenomeen?**
Willem-Jan Fontijn & Marnix Jonker
- 194 **Regenwulpen langs de Friese waddenkust in het voorjaar van 1997-2007**
Michiel Versluys, Henk Hiemstra & Johan Taal